

Таємниці Дикого лісу

Про книгу

Історія, про яку піде мова в цій книжці, сталася давним-давно, за часів королів та лицарів, коли найголовнішими в житті були любов і дружба. Це продовження книжки "Лист до короля" нідерландської письменниці Тонке Драгт.

ТАЄМНИЦІ ДИКОГО ЛІСУ

Ця публікація стала можливою за фінансової підтримки Нідерландської літературної фундації

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

ТАЄМНИЦІ ДИКОГО ЛІСУ

Ця публікація стала можливою за фінансової підтримки
Нідерландської літературної фундації

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

TONKEDRAGT

Geheimen van het Wilde Woud

LEOPOLD/AMSTERDAM

ТОНКЕДРАГТ

Таємниці Дикого лісу

Переклад з нідерландської Світлани Денисенко те Пас
НА І Р І / К И Ї В

УДК 821.112.5'06-312.6-93

Д72

Малюнки авторки.

Драгт Т.

Д 72 Таємниці Дикого лісу / Пер. з нід. С. Денисенко та Пас. – К. : НАІРІ, 2022. – 488 с.
ISBN 978-617-7314-96-6

Ніде не можна загубитися швидше, аніж у Дикому лісі. У захопливому містичному продовженні книжки «Лист до короля» пригоди юного лицаря Тіурі тривають. Цього разу він вирушає на пошуки зниклого в Дикому лісі найвідданішого лицаря короля, вирушає до того Дикого дивного лісу, куди багато хто заходив, але не всі поверталися.

Пірат Тіурі на своєму вороному коні Арданвені їде туди. Він знаходить темну фортецю, таємничу дівчину, грає в шахи на життя або на смерть... Тіурі стикається віч-на-віч з нещадним ворогом, який готує підступний напад на короля. Чи здатний 17-річний юнак врятувати королівство?

« Таємниці Дикого лісу» – це продовження «Листа до короля», – книжки, яку перекладено 30 мовами світу і яка стала першою нідерландською книжкою, знятою для Netflix.

УДК 821.112.5'06-312.6-93

Усі права захищено.

Жодна частина цієї книги не може бути відтворена, передана, трансльована або збережена в системі пошуку інформації в будь-якій формі або будь-якими способами, графічними, електронними, цифровими або механічними, включаючи фотокопіювання, відтворення та запис, без попереднього письмового дозволу Видавця.

ISBN 978-617-7314-96-6

© Tonke Dragt 1965, Uitgeverij Leopold, Amsterdam

© nathanburtondesign.com (обкладинка)

© Видавництво «НАІРІ», Київ, 2022

Зміст

Пролог. Зима в лісі 9

Частина перша. Лицар Ідіан 13

1. Плани мандрів 14
2. Прибуття до замку Ристридин 18
3. Лицарі короля Унавена 25
4. Два лицарі з Півдня 32
5. Принц із Заходу 41
6. На Іслан 46

Частина друга. Донька Іслану 51

1. Розповідь Рудого Квібо 52
2. Гра на арфі при сьйві свічок 60
3. На краю Дикого лісу 71
4. Побажання на вказівнику;
жовті квіти для Арданвена 81
5. У дівочому саду 88
6. Дорога до Облудних пагорбів 94

Частина третя. Дурник з Лісової Хижі 99

1. Розповідь Дурника з Лісової Хижі 100
2. Зірвана вечірка 109
3. Кожен вирушив своїм шляхом 117
4. Стейнворд 124
5. Уздовж Чорної річки 134
6. Совиний дім 138
7. Чоловік у Зеленому 141
8. Дерево 143
9. Барабанний дріб 144
10. Вороги 152

Частина четверта. Паккі 159

1. Втеча на схід 160
2. Від Мертвого каменя на північ 166
3. Хранитель Забутого міста 172
4. З Адельбартом до Брунатного монастиря 181
5. Люди з Містеринату 188
6. Лис 195
7. Знову заговорили барабани 202

Частина п'ята. Чорний Лицар із Червоним Щитом 209

1. Червоні Вершники та Чоловіки в Зеленому 210
2. Очільник Червоних Вершників 217
3. Двобій 222
4. Таренбурхт 230
5. Гра в шахи 238
6. Дорога несподіванок 245
7. Маску скинуто 253
8. На життя або смерть 258
9. Третя ніч 265

Частина шоста. Чоловіки в Зеленому 277

1. Зелена річка та сторожова вежа 278
2. Утікачі вирушають на північ. Ярро 287
3. Глибоке озеро 293
4. Господар Дикого лісу 302
5. Паккі й Адельбарт 309
6. Лис слідує за чорною тінню 314
7. Ворог 320
8. Друзі зустрічаються знову 324
9. Тіурі й Лавінія 332
10. Бойові плани і прощання 337
11. Зелені печери і таємниця Техалона. Прихований шлях 346

Частина сьома. Лицар Ристридин 355

1. В'язень 356
2. Панночка Ісадора та лицар Фітил 358
3. Рудий Квібо 365
4. Лицар Кратон з Індиго 373
5. Повернення Ристридина додому 379
6. Назад до Дикого лісу 383

Частина восьма. Остання битва 389

1. Пропуск 390
  2. Спуск 396
  3. Дорога до Воргота-гонга 399
  4. Воргота-гонг 406
  5. Відлуння гонга 413
  6. Пробудження. Повернення на схід 421
  7. Чорна річка і Таренбурхт 429
  8. Панна Іслану 438
  9. Гру в шахи завершено 445
  10. Облудні пагорби 449
  11. Виклик 456
  12. Двобій 463
  13. Біля берега річки 470
- Епілог. Літо в горах 477
- Лист Тонке Драгт до читачів цієї книжки 484

– Сонце сідає в море, у воду, – сказав Дурник, що мешкає в Лісовій Хижі. – Я скажу про це моїм братам, вони цього не знають. Чи це таємниця?

– Таємниця більше немає, – відповів Тіурі.

Дурник наморщив лоба:

– Більше немає таємниць? Вони називають мене дурником, але я не вірю, що більше немає таємниць.

Тіурі несподівано поглянув на нього з повагою.

– Так, – сказав він, – маєш рацію. Мою таємницю я тепер можу розповісти, але, звісно, є й інші. Про деякі ми навіть ніколи й не чули, а деякі ніколи не розгадаємо.

– Тепер я не розумію, про що ти говориш.

(«Лист до короля». Частина восьма)

-

Пролог

Зима в лісі

Лісову тишу порушило раптове вороняче крякання. Птах затріпотів крильми і сів на гілку, збивши трохи снігу. Лицар Ристридин зупинився і щільніше загорнувся у плащ. Він гадав, що це могло б для нього означати. Чи було це якоюсь прикметою чи знаком? Можливо, попередженням про небезпеку? Водночас подумки він глузував із себе: «Невже я так змінився, що, побачивши крука, – просто голодного птаха цієї лютої зими, – почав вагатися?»

Здавався таким далеким той день, коли король Дагонат покликав його до себе і сказав:

– До мене долинали дивні чутки про Дикий ліс, про злих розбійників та небезпечні племена, про лісових привидів і Людей у Зеленому. Хочу, аби ти дізнався, що в цьому правда. Ти найдосвідченіший із моїх Мандрівних лицарів, і я хочу, аби ви негайно вирушили туди, бо звідти нашому королівству може загрожувати безліч небезпек.

Ристридин у супроводі лицаря Арнаута і двадцятьох воїнів вирушив до Дикого лісу. І ось нині блукав ним самотою, однак тепер достеменно знав, що в лісі він був не один. Його не полишали думки та спомини про те, що колись сказав йому його друг Едвінем з Форестерре: «Тобі слід піти до Дикого лісу, бо мусиш знати свою країну – усі терени та кордони королівства Дагоната. З давніх історій я пригадую, що колись через цей ліс на захід проходила Головна дорога до королівства Унавен. Чому вона занепала?.. Звільніть її від розбійників і зробіть знову вільною, тоді негідники та злодії, що уникають денного світла, повтікають. Ба більше, між нашими двома країнами – королівствами Унавена і Дагоната – буде налагоджено зв'язок».

Едвінем був лицарем Унавена, шляхетного короля, який правив королівством, що на заході від Великих гір. Але його було підступно вбито Червоними Вершниками в іншому лісі. Ті прибули з Евіллану, зрадливої землі на півдні... Там точилася війна між Унавеном і Евілланом, хоча принц Евіллану був сином короля Унавена – його молодшим сином і найлютішим ворогом. Едвінем брав участь у тій війні та врешті-решт був зрадницьки вбитий на землях Дагоната.

Змах крил відволік Ристридина від його думок.

Крук відлетів. Лицар повільно рушив далі. Сніг рипів під ногами та час від часу обламувалися гілочки. Більше ані звуку. Він почувався мандрівником у Країні мертвих. Це був Дикий ліс володінь Дагоната, хоча його величність ніколи в ньому не бував і не знав, які таємниці цей ліс приховував. «А я? – думав Ристридин. – Я той, хто розгадав їх, я той, хто їх розкрив. Чи вийду коли-небудь звідси живим, щоб розповісти все те, що знаю?»

Села й містечка, будинки і замки, де жили люди у спокої та мирі, навіть не підозрюючи про такі хащі, були десь далеко. Лицар запитував себе, чи дістанеться він тих місць. Так, це неодмінно має статися! – казав він собі, хоча почувався втомленим і постарілим.

Він знову призупинився, бо помітив чийсь сліди на снігу, які перетинали його шлях. Та ще й чимало!

Проте він був один. Де він? Багато днів тому лицар перейшов Чорну річку і довго блукав довкола, продираючись крізь колючі кущі та схрещені гілки, через сніг, туман та крижаний дощ. На сході, десь недалеко, мав бути Іслан – самотній замок на відкритій рівнині, оточений лісами. Саме туди він і прямував.

Чиї ж це свіжі сліди на його шляху? Чи це вже він був настільки близько до Іслану? Чи помилився й заблукав? Ристридин подивився вгору і побачив оголене гілля, мереживо гілочок і сріблясте небо між ними.

Він рушив далі, але було таке відчуття, неначе за ним стежили. Змарніле обличчя було похмурим: він пильнував, міцно стискаючи руків'я меча.

Так Ристридин шукав дорогу до замку Іслан.

Замок Іслан... звідти починалися обжиті землі.

Якби він дійшов туди, то міг би продовжувати свій шлях, знову сісти на коня і нарешті навесні зустрітися з друзями, як і домовлялися, у фортеці своїх пращурів – у замку Ристридин, що біля Сірої річки.

Усі його друзі – лицарі, окрім одного, якого ще не було посвячено в лицарі, хоча до цього часу це вже могло й статися. Тіурі, син Тіурі, який виявив себе гідним лицарства. Зрештою, він виконав таємне завдання – таки доправив листа королю Унавену.

1. Плани мандрів

Лицар Тіурі їхав на своєму коні Арданвені вздовж Блакитної річки. Нещодавно в ній ще було повно крижин, а тепер вода знову могла вільно плинути. Повінь була висока й бурхлива, бо далеко в горах ще танули сніги. Тіурі глибоко вдихнув свіже повітря. Воно було холодним, але вже якимсь іншим. Поля та ліс праворуч ще були голі, але над ними радісно ширяли птахи, бо знали напевно: зима закінчилася! Відтепер мандрівники знову потягнуться шляхами-дорогами. Він і сам вирушив би подалі від Туйурі, маєтку свого батька, де мешкав останні кілька місяців.

Юнак уважно вдивлявся вперед. Там, на півдні, за чимало днів шляху, навколо гирла річки, лежала заболочена земля, Дельталанд. А західніше простягався Евіллан, королівство, де владарював жорстокий правитель. Туди їхати Тіурі не хотів. А ще – на Сірій річці, що межувала з Евілланом, стояв замок, про який він часто думав, хоча ніколи там і не бував. Це був родинний замок Мандрівного лицаря Ристридина Південного, який називали ім'ям його володаря – Ристридин. Ристридин вирушив до Дикого лісу торік восени і мав повернувся до свого замку навесні. Саме там він домовився зустрітися зі своїми друзями і Тіурі запросив теж.

Стримуючи коня, Тіурі голосно промовив:

– Звісно ж, я приїду. Якнайшвидше. Завтра!

Арданвен поворушив своїми тонкими вухами, ніби розуміючи, про що говорить його молодий господар. Тіурі поплескав його по шиї.

– Ви, як і раніше, багато подорожуєте? – спитав він уже пошепки. – Як лицар Едвінем? – А подумки додав: «Я теж стану Мандрівним лицарем. Згодом, коли батько постаріє, я житиму в Туйурі. І завжди повертатимуся туди, бо то мій дім. Але спершу мушу побачити світ. І хтозна, якщо коли-небудь буду потрібен королю Дагонату, то зможу довести, що я гідний бути його лицарем».

Він розвернув коня і помчав назад до Туйурійського замку, що виднівся здалеку. За кілька хвилин юнак проїхав підйомний міст, який у мирний час завжди був опущений.

Вартовий його тепло привітав. Обох Тіурі, батька й сина, дуже любили. Старший носив прізвисько Хоробрий, дане йому за часів війни. А його син був наймолодшим з лицарів Дагоната і єдиним, кому

дозволено носити білий щит, оскільки він зробив велику послугу королю Унавену, володареві королівства на Заході.

Тіурі заїхав на внутрішній двір і зіскочив з коня. До нього підійшов хлопчина років п'ятнадцяти. Це був Паккі, його найліпший друг і зброєносець.

– Гей, Тіурі! – вигукнув той. – Де ти був?! Я грав у шахи з твоїм батьком, аж раптом дивлюся – а тебе вже й слід простиг!

– Мені було вкрай потрібно ненадовго відлучитися, – відповів Тіурі, – та й Арданвеніві теж. Погода змінилася.

Юнак підвів свого коня до стайні – він завжди робив це сам. Ніхто не мав права торкатися Арданвена, окрім Паккі.

– Повіяло весною, – сказав Паккі, йдучи з ним. – Щойно я піднявся на найвищу вежу – одразу відчув цей запах свіжості.

Тіурі усміхнувся: Паккі досі полюбляв висотні місця, хоча тут це були звичайні вежі, а не ті гори, звідки він походив.

– Тепер можемо вирушити в подорож, – сказав він.

– Що за дурниці, – відгукнувся господар стайні, стоячи біля входу. – Що за дурниці, – повторив він, – березень занадто холодний для подорожей, квітень занадто мінливий, а зараз далеко не квітень. Зачекайте вже до травня.

– А в травні буде занадто тепло, – засміявся Тіурі.

– А в червні занадто спекотно, – підхопив Паккі.

Конюх похитав сивою головою:

– Ви, молоді, завжди надміру квапливі, бездумні і завжди незадоволені тим, що маєте.

Вальдо строго подивився на юнаків – сина свого господаря та його друга. Він поводився не так, як слід було б поводитися з лицарем та його зброєносцем, але для нього, який знав батька Тіурі ще з пуп'янка, відтоді як той під стіл пішки ходив, це було звично.

– Принаймні почекай до першого дня весни, – не здавався старий. – Ви щойно приїхали додому. Навіщо наражаєте себе на ризики – чи де заблукати, чи зламати собі шию, чи десь, боронь Боже, бути вбитими розбійниками, чи голову де застудити та схопити ревматизм, ночуючи на узбіччі.

– Але Вальдо, – весело сказав Тіурі, – ти нарікав би набагато більше, якби ми сиділи вдома й нікуди не виходили.

Вальдо не вгавав, проте дивився привітно.

– Може, й так, – погодився він. – Але ти маєш добре знати, Тіурі, сину Тіурі, що тобі й справді нема чого шукати пригод на свою голову, вони самі тебе знайдуть, і, перш ніж ти це збагнеш, втрапиш в халепу, ніхто тебе й не питає!

– Звісно, ти маєш рацію, – сказав Тіурі. – Але ми не просто виходимо. Лицар Ристридин Південний запросив мене до його замку навесні.

– Але ж хіба у лицаря Ристридина є замок? – спитав Вальдо. – Я гадав, що він Мандрівний лицар без майна і власності.

– Це правда, замок належить лицареві Артурину – брату Ристридина, але це і його дім, де він відпочиває після мандрів.

– Дурні люди, віддають свої замки іншим, щоби просто блукати світом, – не вгавав старий. – Добре. Отже, замок лицаря Артурина. І ти зі своїм другом таки їдеш туди.

– Мій перший похід як зброєносця, – відгукнувся Паккі. Його карі очі заблищали від самої думки про те, що йому нарешті випала слухна нагода випробувати себе.

– І це недалеко від Великих гір, – сумно додав Вальдо, – і навіть ще ближче до Дикого лісу. Ну, ти сам маєш знати, що робиш. Тут недалеко теж є ліс, і він, певно, набагато приємніший і, звісно, набагато безпечніший за той, що на південному заході. Будемо сподіватися, що лицар Ристридин повернувся цілим і неушкодженим.

Коли Тіурі був посвячений у лицарі після подорожі до королівства Унавен, король Дагонат сказав йому, що якийсь час не залучатиме його до служби. Спочатку Тіурі довелося поїхати з батьками до замку Тейурі, аби відпочити від пригод. Тіурі не вважав, що це взагалі потрібно, але все-таки його тягнуло до батьківської домівки, де він так давно не був. Звісно, Паккі пішов з ним. У замку він навчився від Тіурі та його батька багато з того, що мусить знати зброєносець. Батьки Тіурі полюбили його як власного сина.

Тіурі також багато чого навчався. Батько брав його з собою, коли їхав в особистих справах, і готував юнака до завдань, які свого часу йому належатиме виконувати як наміснику володінь.

Так промайнула осінь. Узимку сніг та мороз частіше змушував мешканців Туйурі залишатися в замку. Їм жилося неквапливо,

спокійно й розмірено. Майже ніхто з мандрівників не проїжджав підйомним мостом, шукаючи притулку, тому не так уже й багато новин надходило із зовнішнього світу. Проте молодь не нудьгувала. Попри холод хлопці все одно виходили за межі замку, та й усередині завжди було чимало справ. Наприклад, Тіурі та його батько грали в шахи, і Паккі теж опанував це мистецтво. Однак він ніколи не міг виграти у друга – Тіурі перемагав навіть свого батька.

Але тими зимовими місяцями Тіурі інколи відчував занепокоєння. Тепер він був лицарем Тіурі, але в мирному Тейурі нічого не відбувалося, що могло б довести його спроможність як лицаря.

Тоді він згадував свою подорож до королівства Унавен, що на захід від Великих гір. Те, що він пережив у ті часи, і те, про що тоді дізнався, було так не схоже на повсякденність. Далеко на заході лицарі Унавена, можливо, запекло боролися проти своїх ворогів з Евіллану. Він узагалі не знав, чим там усе скінчилося: до замку Тейурі не доходило жодних чуток.

Водночас він міг полинати думкою до міста Унавен, сумуючи за річкою Райдужною та за іншими місцями, де побував. Юнак також часто думав про далекий Містеринат, де жила юна панна Лавінія. Коли він побачить її знову?..

Були й інші, з ким він волів би ще зустрітися. Приміром, з лицарем Ристридином, який поїхав до Дикого лісу разом з Арнаутом і його воїнами, бо про цей ліс розповідали неймовірні речі.

І тепер, відчуваючи весну в повітрі, Тіурі як ніколи знав: він хоче зробити саме те, що вирішив уже давно: подорожувати як Мандрівний лицар, як Ристридин. І щонайперше він вирушить до замку на Сірій річці. Паккі, певна річ, супроводжуватиме його, і не лише як зброєносець, а й як друг.

2. Прибуття до замку Ристридин

Тіурі їхав уздовж Сірої річки, як зазвичай, на своєму вороному – Арданвені, чие ім'я давньою мовою королівства Унавен означало «Нічний вітер». На голові – шолом, збоку – меч, а поверх обладунків – туніка золотаво-блакитного кольору, як символ роду Тіурі. Тільки щит білий, як щити лицарів Заходу. Тіурі пишався цим щитом і носив його з гідністю.

Паккі їхав поруч на своєму гнідому коні, такому ж за кольором, як і його волосся. Той, хто знав його раніше, коли юнак ще жив у горах, навряд чи впізнав би хлопця в обладунках зброєносця.

Старий Вальдо мав рацію: було справді холодно, і це не полегшило їм подорожі. Але тепер їхня мета була поруч. Юнаки вже бачили на берегах річки замки та фортеці.

– Охороняють один одного й водночас шпигують один за одним, – пожартував Паккі. Тільки вода відокремлювала їх від Евіллану – земель лихих Червоних Вершників, де лицарі носили чорні або червоні щити. Та в поведінці мешканців Евіллану юнаки не помітили нічого дивного.

– Вони навіть жодного разу не звернули на нас уваги, – розповідав їм один лицар, коли юнакам довелося заночувати в одному із замків. – Евіллан дивиться лише на королівство Унавен. Подейкували про велику битву, яка там відбулася, але чим завершилася – не знаю.

Тіурі запитав, чи відомо йому щось про лицаря Ристридина. Чи повернувся він уже до свого замку? Але той, як і всі решта, не міг відповісти на це запитання.

– Ну, невдовзі ми самі про це дізнаємося, – розмірковував Паккі, коли вдалині замайоріли вежі фортеці, що не могла бути нічим іншим, окрім як замком Ристридин. – Як схожі всі ці замки між собою, тобі не здається? Усі такі великі, з каменю, з грубезними стінами й зубцями. Мені, власне, це не дуже подобається, хоча всередині може бути затишно. – Він на мить відпустив повід, бо його руки аж посиніли від холоду. Та за хвилину вигукнув: – Я бачу щось там вдалині! Гори!

Так, далеко попереду на заході білили туманні вершини Великих гір, що майже не відрізнялися від сірих хмар.

– Зараз ми їдемо на захід Третьою Великою дорогою, – завважив Тіурі, – яка веде через перевал до королівства Унавен.

– Торік ми пройшли довгий шлях Першою Великою дорогою, – підхопив Паккі, – уздовж замку Містеринат. А де ж тоді Друга Велика дорога?

– А вона майже зникла, заросла Диким лісом.

– Я бачу ліс. Можливо, це і є той самий Дикий ліс?

– Не думаю, що це саме той. Я чув, що той – західніше.

– Можливо, незабаром лицар Ристридин розповість нам про це, – міркував Паккі. – У мене таке відчуття, що я його знаю, хоча ніколи в житті з ним не зустрічався. Ти так багато про них розповідав – про Ристридина і Бенду, про Арнаута і Евейна. Слухай, я точно знаю їхні імена.

– А ще ми зустрінемо лицаря Артурина, – повідомив Тіурі, – брата Ристридина. Я з ним ще не знайомий, хоча він нас зустрічатиме.

Надвечір юнаки дісталися замку. З оглядового майданчика, що був розташований на одній із веж, пролунали звуки рогу – так вартовий сповіщав про прибуття гостей. Зарипів підйомний міст, і щойно юнаки ступили на нього, як у брамі повільно відчинилися двері і з'явилися четверо озброєних охоронців.

– Вони не так запросто пускають сюди своїх гостей, – прошепотів Паккі.

Юний лицар привітав охоронців.

– Ми прийшли як друзі, – сказав він, – і сподіваємося на гостинність. Лицар Тіурі і Паккі, мій зброєносець.

– Лицар Тіурі? – повторив один з охоронців. – Отже, ви прийшли не із заходу? Ви носите білий щит, як лицар Унавена, і ви набагато молодший, аніж я думав, Тіурі Хоробрий.

– Я його син, Тіурі з Білим Щитом. Лицар Ристридин запросив мене.

– Лицар Ристридин! – вигукнув охоронець. – Чи маєте від нього якісь новини?!

– Ні. А хіба він ще не повернувся?

– Ще ні.

– Він мав тут бути навесні.

– Це так, – підтвердив охоронець, – але його ще нема.– Лицар Бенду на нього теж чекає – він прибув позавчора... Тож ласкаво просимо! Лицареві Артурину зараз буде повідомлено про ваш приїзд, Тіурі, сину Тіурі.

За короткий час друзі вже стояли перед володарем замку лицарем Артурином.

– Радий бачити тебе, лицарю Тіурі, – промовив він, – і тебе, зброєносцю. Камін розпалено, вечеря готова. Я вітаю вас і від імені мого брата, що, як я чув, запросив вас.

«Лицар Артурин геть не схожий на Ристридина, – подумав Тіурі. – Він нижчий за Мандрівного лицаря і не такий худий, лише волосся таке ж кучеряве».

Незабаром до друзів вийшов ще один чоловік – кремезний чорнявий бородань.

– Лицарю Бенду! – вигукнув Тіурі.

– Приємно бачити тебе знову, Тіурі, – Бенду потиснув юнакові руку. – Усе сталося, як я колись і казав тобі: тепер ти лицар, як і має бути. – Він звернувся до Паккі, що трохи сором'язливо стояв поруч, і спитав: – А хто ти?

– Мій найкращий друг, Паккі, – відповів за нього Тіурі. – Він був моїм провідником в горах і моїм супутником у королівстві Унавен. Тепер він мій зброєносець.

Бенду потиснув руку Паккі, та так міцно, що той на мить навіть присів.

– Чи є у вас якісь новини від Ристридина? – спитав Бенду Тіурі.

– Минуло вже кілька місяців від нашої останньої зустрічі. Саме перед тим, як він вирушив до Дикого лісу.

– О-о-о, – розчаровано протягнув Бенду.

– Так, він ще не вдома, як бачите, – сказав Артурин, – проте і в Дикому лісі його вже немає.

– О ні! – жахнувся Тіурі. – Де ж він тоді?! І що йому довелося пережити в лісі?!

– Про це нам не так уже й багато відомо, – відповів Артурин. – І де він тепер, ми взагалі не знаємо! Узимку він покинув Дикий ліс, це мені розповів посланець, який прибув з Іслану. Замок Іслан розташований неподалік лісу, як ви вже знаєте. Ристридин заходив туди і попросив володаря замку надіслати повідомлення королю Дагонату і мені. Він хотів поїхати в інші місця, де було більше справ, що потребували його втручання. Дороги в Дикому лісі, за його словами, ведуть у глухий кут або до руїн давно покинутих осель.

– Може, й так, – сказав Бенду, – але я стверджую, що він міг сказати володареві Іслану, куди саме хоче піти. Невже той і справді про це нічого не знає?

– Я написав йому листа, – провадив далі Артурин. – Той відповів, що йому більше нічого не відомо. Ристридин до свого замку навіть не

заїхав. Він поспішав на схід.

– Чому ж не на південь? – здивувався Бенду. – Там він теж мав дещо зробити!

– Дещо зробити... – повторив Тіурі. Та раптом зрозумів: зрештою, Ристридин, так само як і Бенду, заприсягнувся помститися Чорному лицареві, який вбив їхнього друга Едвінема, – командиру Червоних Вершників. Той бився з опущеним заборолом, і не було відомо, хто він і який на вигляд...

– Ви щойно повернулися з Евіллану? – запитав Тіурі. – Розкажіть про це! Ви знайшли Лицаря з Червоним Щитом?

– Чи знайшов я його? Не знаю, скількох я знайшов! – буркнув Бенду невдоволено. – Евіллан переповнений лицарями, більшість із них носять чорні обладунки і майже всі мають червоні щити. Кожного, кого зустрів, я вважав причетним до вбивства Едвінема, і кожного, кого підозрював, притягав до відповідальності за його смерть, та кожен із них заперечував, що має стосунок до цього. Я провів дванадцять поєдинків, але не знайшов того, кого шукав, або десь, певно, дуже помилявся.

– А може, ти їм не до вподоби в Евіллані, – трохи зневажливо кинув Артурин.

– Їм ліпше не потрапляти на мої очі, – вибухнув гнівом Бенду. – І ніщо не завадить мені розшукати того безчесного лицаря! Я зараз тут, бо домовився з Ристридином і, сподіваюся, він незабаром долучиться до мене, щоб вирушити на південь. У двох більше шансів, аніж в одного, знайти того вбивцю.

– Тобі це ніколи не вдасться, – не вгавав Артурин. – Принц Евіллану ще раз видворить тебе зі своєї країни як небажаного прибульця. Принаймні я зробив би щонайменше саме так, якби був на його місці. Чому, власне, ти мусиш помститися за смерть Едвінема? Це радше завдання людей із Заходу. Адже Едвінем був лицарем Унавена. То нехай король Унавен і карає того, хто це зробив.

– Не подобається мені те, що ти кажеш! – сердито відрізав Бенду. – Едвінем із Форестерре був моїм другом, і те, що він приїхав з іншої країни, для мене не має жодного значення. Ристридин, Арво, Евейн і я заприсяглися помститися за його смерть, і щодо мене, то я слова дотримаю.

– Роби як хочеш, – знизав плечима Артурин. – Але, можливо, ти єдиний, хто ще не забув цієї присяги – точніше, хто не бачить її марності. Ви, четверо, розпрощалися кілька місяців тому, бо мали виконати важливіші речі. Гадаю, тобі доведеться продовжити свій шлях помсти самотійно. Ристридина та Арво немає, та й Евейн досі не з'явився.

– Хто забуде присягу, той втратить честь, – коротко відказав Бенду.

Тіурі й Паккі презирнулись. Здавалося, лицарі затівали суперечку. Однак Артурин перервав розмову, запросивши своїх гостей посидіти біля вогню і випити по келиху вина. Наближався час вечері. До зали увійшло багато мешканців замку, і серед них дружина Артурина з маленьким сином. Бенду більше не вимовив ані слова. Він ніколи не відрізнявся надмірною доброзичливістю, завжди був мовчазним і тепер, здавалося, про щось розмірковував.

Можливо, саме тому, як вважав Тіурі, під час вечері настрої був кепський. До того ж ще й Паккі сидів далеко від нього. Самому йому, як лицареві, належало бути поблизу господаря замку, а його друга посадили поміж іншими зброєносцями і слугами.

Юний лицар шкодував про це, а втім – звичай є звичай, від нього навряд чи колись відступали.

Ближче до кінця трапези Бенду знову повернувся до розмови про Дикий ліс, запитуючи себе, чому ж вони нічого не чули від племінника – Арвауга.

– Здається мені, що він вирушив разом з Ристридином, – припустив Артурин. І розповів Тіурі, що отримав від брата листа, датованого одинадцятим днем вересня (місяця вина) попереднього року. Це повідомлення було коротким («Ристридин не любить писати», – пояснив він). У листі йшлося про те, що лицарі знайшли розбійницьке кубло поміж Зеленою і Чорною річками. – Грабіжники оселилися в стародавніх руїнах, – додав Артурин. – Ристридин та його воїни билися і здолали їх. Розбійників було доправлено в полон до короля Дагоната з повідомленням, що Ристридин, Арво та їхні супутники все зробили належним чином. Лист до мене був копією цієї звістки. Далі в ньому зазначалося, що лицарі планували заглибитися в ліс, на захід, шукати Чоловіків у Зеленому.

– Хто такі ці Чоловіки в Зеленому? – запитав Тіурі.

– Чоловіки в Зеленому, – пояснив Бенду, – живуть між Зеленою річкою та Зеленими пагорбами. Так кажуть лісоруби та мисливці, а одного разу я чув про них від ченця. Дехто каже, що вони дуже великі й гарні, а дехто – що вони маленькі монстри, схожі на гномів... Я не вірю нікому. Як на мене, хтось або великий, або малий, але не той і той водночас.

– Імовірно, це й не люди, – припустив Артурин. – Хто може жити в тих пустелях, куди жодна християнська душа зроду-віку не ступала?

Бенду недовірливо скривився:

– У будь-якому разі Ристридин їх не зустрічав, інакше неодмінно повідомив би нам про це. Насправді нічого особливого не могло статися... про це свідчить той факт, що ми не отримали від нього жодного слова. – І він подивився на Артура, ніби сподіваючись, що той підтвердить його слова, однак володар замку промовчав і, нахиливши брови, вступив у свою тарілку.

– Ну, – промовив Артурин нарешті, – ми не можемо зробити нічого, окрім як чекати, коли він приїде сюди, як і обіцяв.

– Аби лише це чекання не тривало занадто довго, – пробурмотів Бенду.

Тіурі перевів погляд з одного на другого й подумав: «Справді, аби лише не тривало довго... Веселоців тут годі й чекати, допоки лицар Ристридин не повернеться додому».

3. Лицарі короля Унавена

Минуло кілька днів, а Ристридин усе не з'являвся. Артурин робив усе можливе, щоб розважити своїх гостей: він виводив їх на прогулянки і залучав до ігор та розмов у замку. Але тривога не вщухала попри всі його зусилля підбадьорити товариство.

Одного дня здалося, що зима от-от повернеться. На землю падали дощі з градом, завивав вітер, але в каміні великої зали радісно палав вогонь. Ключниця та її служниці сиділи обіч каміна за прядкою. Паккі бавився перед ним із сином Артура та двома собаками. Тіурі й Артурин сиділи з другого боку каміна, граючи в шахи. Бенду був єдиним, хто нічого не робив. Він ходив туди-сюди, іноді зупиняючись

біля пряль, розмовляв з жінками та спостерігав, як крутяться колеса, потім знову поглядав на шахістів або присідав біля собак.

Гучні звуки рогу підняли їх усіх.

– Кого там Бог послав? – поцікавився Артурин, пересуваючи одну зі своїх шахових фігур.

– Піду погляну, – сказав Бенду і зник.

«Лицар Ристридин?» – подумав Тіурі, дивлячись на шахівницю й не помічаючи, що може забрати слона суперника. Ніхто більше не міг зосередити увагу на тому, що робив досі. Володар замку вибачився і вийшов за Бенду. Його дружина наказала своїм служницям перевірити, чи все гаразд у покоях для гостей.

– Ходімо поглянемо й ми? – скочив Паккі.

– І я поглянемо, – по-дитячому сказав маленький Артурин.

Узявши дитину за руки, друзі вийшли в коридор, що вів до великої зали. Звідти через високі арочні вікна відкривався чудовий вид на внутрішнє подвір'я. Юнаки стояли поруч і спостерігали. Паккі посадив маленького Артурина собі на плечі.

– Я їх бачу! – вигукнуло хлоп'я.

Так, вони прийшли – це була ціла процесія: вершники... лицарі. Через дощ усе видавалося розмитим, проте лицарські щити було добре видно. Білі щити!

– Лицарі короля Унавена! – скрикнув Паккі. – Я бачу двох. А ще воїни.

Насамперед слуги поспішили допомогти гостям спішитися і відвести коней до стайні.

– Я бачу татка! – зрадів Артурин. – А ще там лицар Бенду. Чи прийдуть ці незнайомі лицарі сюди?

– Неодмінно, – пообіцяв Паккі, нахилившись та знімаючи дитину з плечей. – Незабаром вони увійдуть.

Невдовзі двоє лицарів увійшли до великої зали у супроводі своїх зброєносців, Артурина і Бенду. Молодший з лицарів приязно кивнув Тіурі. Це був Евейн! Артурин познайомив присутніх.

– Лицар Евейн, – представив він, – і лицар Ідіан.

Останнього Тіурі не знав, тож був трохи здивований: той підняв забороло так, що його обличчя майже не можна було розгледіти.

Високий, зі шляхетними манерами; голос його звучав особливо приємно, хоча він лише привітався.

– Це Марвін, зброєносець Евейна, – продовжував Артурин, – а цей чоловік...

Тієї ж миті зброєносець Ідіана перебив його:

– Іншими словами – блазень короля Унавена, – він відкинув назад каптур мокрого мандрівного плаща, аж краплі розлетілися навколо, і шляхетно вклонився.

– Тирилло! – здивовано вигукнув Тіурі.

– Тирилло! – крикнув Паккі.

– Так, Тирилло, наче мандрівник під дощем, – весело сказав блазень.

– І як переможець у битві, – додав Евейн.

– Тож справді була битва? – спитав Артурин.

– Ми воювали в горах Південного вітру, – відповів Ідіан.

– І воїни Евіллана перемогли, – додав Евейн.

– Ми відкинули їх назад, – виправив блазень. – Тепер вони відпочивають і зализують свої рани, та незабаром знову вийдуть на шлях. Якщо стати на вершині гір Південного вітру і поглянути на Евіллан, то не побачиш нічого, окрім солдатів та армійських таборів. Це була лише невеличка сутичка, любий Евейне.

– Які прикрі слова, – зауважив Артурин. – Я гадав, що блазні мають розвеселяти людей.

– Блазень каже людям правду, – заперечив Тирилло, – і це звучить настільки неймовірно, що викликає сміх і змушує народ реготати. Ми намагаємось бути бадьорими попри різні загрози та всілякі негаразди, а не залишати їх поза увагою.

– Чи пильно ви стежите й утримуєте свої кордони? – спитав лицар Ідіан.

– Я роблю це завжди, – відповів Артурин. – Хоча останнім часом з боку Евіллану ми нічого не помічали.

– Це доводить, що вони дурні в Евіллані, – виніс свій вердикт Тирилло. – Тут немає гір – їм варто просто переплисти річку.

– Е ні, не такі вже вони й дурні – гадаю, якраз-таки навпаки: влада на півдні хитра й підступна.

– Остерігайся їх, лицарю Артурине, володарю Ристридина, що на Сірій річці!

– Дякую за мудру пораду, – коротко відповів володар замку і тут-таки запропонував своїм гостям перевдягтися в сухий одяг. Певна річ, вони залюбки погодились і зникли в супроводі Артура та його дружини.

На мить Евейн повернувся до Тіурі:

– Добре, що й ти тут. За хвилину побачимось – нам багато про що є розповісти один одному.

У великій залі запалили свічки. Поки що там сиділи лише Тіурі, Паккі й Бенду, чекаючи на решту.

– Ну ось, Евейн тут, – сказав Бенду, – а невдовзі приїдуть Ристридин з Арваутом – і ми знову будемо разом.

Тіурі сидів біля шахівниці і відсутнім поглядом дивився на фігури.

– Лицар Евейн прибув якраз вчасно, – продовжив Бенду.

– Ви знаєте лицаря Ідіана? – поцікавився Тіурі

– Ні, ніколи не зустрічався. Та й імені його теж ніколи не чув. Однак він таки могутній пан – ти, певно, бачив, як шанобливо ставилися до нього його воїни. А з цим блазнем ти добре знайомий, чи не так?

– Так, зустрів його торік у королівстві Унавен.

– Він дуже симпатичний, – сказав Паккі.

– Отже, не такий уже я й гарний блазень, – мовив Тирилло, який щойно зайшов до кімнати, а за ним і лицар Артурин. – Блазні покликані дражнити, дратувати і хвилювати людей.

Він сів навпроти Тіурі й запитав:

– Хто наступний?

– Я, – відповів юнак.

– Так, настала черга білих. Грай! – скомандував Тирилло.

Тіурі забрав чорного слона і сказав:

– Тепер черга лицаря Артура.

Юнак підсів до блазня, маючи намір про все розпитати, але той, приклавши пальця до гострого носа, спостерігав за грою.

– Не соромтеся, грайте далі моїми шахами, – запропонував Артурин.

– Щиро дякую, – погодився Тирилло й одразу зробив хід.

– Тепер знову ти, Тіурі. Та юнакові не дуже хотілося грати.

– Як у вас справи в королівстві Унавена? – спитав він.

– Так само, як і тут, на шаховому полі. Білі воюють проти чорних, як лицарі Унавена проти Евіллану. Старші фігури радяться, вершники скачуть, замки – в облозі. Добро і зло намагаються поставити мат одне

одному. – Тирилло усміхнувся до шахівниці: – Давно я не грав, ці чорно-білі поля викликають усілякі спогади.

Однак зовсім скоро Тіурі зрозумів, що блазень не забув, як грати в шахи. За кілька ходів Тирилло забрав його три білі фігури і похитав головою:

– Твої думки десь далеко, лицарю Тіурі!

Юнак мусив це визнати. Він волів би поговорити і про все розпитати.

– Розмова ще попереду, – вгадуючи думки юнака, сказав блазень, – коли ми всі сидітимемо разом. А нині, будь ласка, задовольни моє бажання дістати задоволення від гри і зосередься на шахівниці.

Тож гра продовжилася.

До зали разом з Евейном та Ідіаном увійшла дружина володаря замку. Евейн розпочав розмову з Бенду і Паккі. Ідіан зупинився біля гравців.

– Ти поставиш йому мат у три ходи, Тирилло, – сказав він, – хіба що лицар Тіурі не винайшов єдиний спосіб врятувати ферзя. Тоді він, імовірно, навіть зможе поставити під загрозу твого.

Тіурі намагався зрозуміти, що це був за хід.

– Зроби цей хід за нього, лицарю Ідіане, – запропонував Тирилло.

– Уже скільки років минуло, відтоді як ми грали з тобою в шахи.

Тіурі глянув на лицаря. Той зняв шолом – при сьйві свічок його волосся виблискувало, наче золото, обличчя було молодим і доброзичливим.

– Боюся, що найближчим часом мені буде не до шахів, – відказав Ідіан.

Тіурі підвівся і запропонував:

– Тоді допоможіть мені, пане, і зробіть за мене цей хід.

Ідіан усміхнувся. Він сів і пішов останнім білим конем, пояснивши Тіурі, чому вчинив саме так. Тіурі слухав і водночас дивився на руки Ідіана. На одному з пальців виблискував перстень. Він уже бачив такі, у світі їх було лише дванадцять, і король Унавен подарував їх своїм найвідданішим паладинам. Ніколи раніше Тіурі не чув про Ідіана. «Все-таки, мабуть, він особливий лицар», – подумав юнак.

Утім, за чверть години про шахівницю забули. Гості Артурина спілкувалися між собою та розповідали всілякі новини. Виявилось, що

Евейн був єдиним, хто залишиться в замку найдовше, він чекатиме на повернення Ристридина. Інші лише тимчасово супроводжували його. Ідіан планував незабаром повернутися в королівство Унавен. Тирилло ж вирушить на північ як посол західного королівства, аби поговорити з королем Дагонатом.

– Посол?! – Бенду здивувався, що для такого завдання було обрано блазня.

Тіурі хотів щось сказати, але Тирилло, підморгнувши йому, дав знак змовчати.

– У ці небезпечні часи доцільно зміцнювати зв'язки між нашими двома країнами, – мовив Ідіан, – у нас є спільний небезпечний ворог на півдні.

– Евіллан – це твій ворог, хоча і я в цій країні бачу не так уже й багато хорошого, – відказав Артурин, – але ми в королівстві Дагоната не воюємо.

– Ти відчуваєшся в безпеці? – запитав Тирилло.

– Ми ніколи не втомимося пильнувати свої кордони, – запевнив Артурин. – Та мушу визнати, що в нас не було сутичок з півднем, відтоді як там владарює цей правитель. І насправді ми не маємо нічого спільного з ворожнечею між ним та вашим королем.

– Я не згоден! – обурився Тіурі. Він відчував себе тісно пов'язаним з королівством на заході. Хіба він не носив білого щита, подарованого королем Унавенем?

– Я теж, – підтримав його Бенду. – Принц Евіллану – лиходій, це відомо кожному.

Обличчя Ідіана на мить змінилося, ніби над ним промайнула тінь.

– Такий самий негідник, як і його Лицарі з Червоними Щитами, – додав Бенду.

– Є один Лицар із Червоним Щитом, якого ти вважаєш своїм ворогом, – заперечив Артурин, – бо він убив Едвінема, нехай спочиває його душа. Але ви хочете помститися за Едвінема, бо він був вашим другом, а не через те, що він був підданим короля Унавена і, отже, ворогом Евіллану. Ти сам це сказав.

– Це правда, – бурчав Бенду, – але чи можна довіряти країні, де мешкають такі лицарі, де править такий підступний принц?

– Я теж не довіряю Евіллану, – сказав Артурин. – Проте між цією країною і нашою нині панує мир, і я сподіваюся, що так буде й надалі.

«Якби тут був Ристридин, – подумав Тіурі. – Він справді розуміє, що відбувається поза нашими кордонами. Його батьківщиною було королівство Дагоната, що на схід від Великих гір, але світ набагато ширший, і королівство Унавена, що по другий бік гір, не забуде ніхто, якщо бодай раз там побував. І про королівство Евіллана теж не можна забувати, хоча і з геть інших причин». Він подивився на Ідіана та його супутників, сподіваючись, що вони скажуть більше. Але вони мовчали.

4. Два лицарі з Півдня

Наступного дня Ристридин все ще не з'явився. Бенду бурчав:

– Не розумію, де він. Якщо покинув Дикий ліс, то в нього немає жодної причини не дотримуватися нашої домовленості. Гадаю, мені слід поїхати до Іслану – можливо, там я дізнаюся, куди він подівся.

– Але ж я щойно прибув, – сказав Евейн, – і хтозна, можливо, незабаром ріг сповістить про прибуття наших друзів.

– Сподіваюся, так і буде! – кивнув Бенду.

– І я сподіваюся на це, – підтвердив Ідіан. – Я залюбки зустрівся би з паном Ристридином і заради цього можу затриматися тут ненадовго.

Звечоріло. Артурин і його гості сиділи у великій залі.

Ідіан запропонував Тіурі зіграти партію в шахи.

Тепер Тіурі міг його роздивитися. Незнайомець неабияк зацікавив юнака. Він був неговіркий, але його присутність відчувалася весь час – через увагу, з якою той слухав, через просте спокійне зауваження, яке зробив, через вираз обличчя. Він був не таким молодим, як спершу здалося Тіурі – дрібні зморшки навколо очей, можливо, свідчили про пережите. У нього були темні і, на перший погляд, мрійливі очі. Однак він дивився так проникливо, що здавалося, йому відомо про тебе більше, аніж тобі самому. Юнак дивувався, чому лицар так зацікавився ним. «Я насправді нічого про нього не знаю! – подумав Тіурі. – Ідіан жодного разу не говорив про себе. Може, у нього є на це причини?»

Юний лицар вважав Ідіана безперечним лідером серед відвідувачів із заходу, і це здалося йому природним не лише через те, що той був старшим із трьох і носив на пальці перстень короля Унавена, а й через

те, що Евейн і Тирилло не розповідали йому нічого про свого супутника... Якщо він не помиляється, вони уникали будь-яких розпитувань щодо нього. У лицареві Ідіані справді було щось таємниче.

Тіурі був вражений, коли лицар, дивлячись йому просто в обличчя, раптом сказав:

– Я один із багатьох паладинів короля Унавена.

Юнак не знав, що й відповісти, однак лицар перевів погляд на шахівницю і м'яко додав: – Як приємно бути в мирному замку і грати з другом. І все-таки це може видатися дивним, але це так, ніби я роблю щось більше, аніж просто граю в шахи.

Тіурі все ще мовчав, але йому здавалося, що відповіді від нього теж не очікували.

Тирилло підійшов до них і пошепки промовив:

– Час наче зупинився і... – та його слова було перервано звуками рогу. – Одначе, ні, – продовжив блазень, – саме вчасно – біля воріт гості, події, мандрівники в темряві!

– Ристридин і Арваут? Нарешті! – пробубонів Бенду.

Проте вартові повідомили інше.

– Двоє лицарів з півдня перетнули річку, – доповіли вони, – і просять притулку.

– Лицарі з півдня... – повторив Артурин.

– З Евіллану? – спитав Бенду. – Вони мають червоні щити?

– Так, пане, – була відповідь.

– Тоді ми їх не впустимо! – вигукнув Бенду. – Що вони собі думають – ті Лицарі з Червоними Щитами! Скажи їм, що я зараз вийду і нехай начуваються!

Артурин поклав руку на Бендове плече:

– Зберігайте спокій. Вони просять притулку, і я, володар цього замку, не можу їм відмовити.

– Ти забув, що Едвінем теж колись був твоїм гостем?! – Бенду був вкрай розлючений. – Його було вбито таким самим лицарем!

– Яким лицарем? – спитав Артурин. – Ти знаєш про це не більше за мене. І закону гостинності, Бенду, ти також маєш свято дотримуватися.

– Ти думаєш, що в тебе вже є гості! – лютував Бенду. – Лицарі з Білими Щитами, так само як і раніше, смертельні вороги тих, що біля воріт!

На це Артурин нічого не зміг відповісти. Він лише стурбовано дивився на своїх гостей, які мовчки спостерігали за цим усім.

До нього підійшов Тирилло і запитав:

– Є проблеми?

– Певно, ти все це чув, – сказав Бенду. – Сюди хочуть увійти двоє лицарів з Евіллану.

– Хіба господар замку може зачинити двері перед людьми, що сподіваються на притулок? – запитав блазень.

– Так, але ж... – почав Артурин.

– Ви вже тут, – додав Бенду, дивлячись на Ідіана.

– Що ви маєте на увазі? – спокійно спитав той. – Зрештою, тут нейтральна територія. У цій фортеці вороги можуть мирно зустрітись. Запросіть їх! – Він усміхнувся до Бенду й додав: – Зачекайте з вашим викликом, доки вони не покинуть замок.

– Тобто ви погоджуєтесь? – запитав Артурин.

– Для мене не суттєво, з якої причини господар замку впускає гостей, – відповів блазень замість Ідіана. – Він говорить: «Запросіть їх», а я кажу: «Не змушуйте їх занадто довго чекати на холоді».

Артурин та охоронці рушили до воріт.

– Зараз щось може статися! – стривожився Паккі.

– О ні, ми всі зберігаємо спокій, – сказав Тирилло. – Що ж до мене, то я вважаю за краще зустрітись віч-на-віч зі своїми ворогами. Ти знаєш, вони так відрізняються від мене! Вони мають руки, ноги, очі і рот!

– І серце, – додав Ідіан.

Бенду трохи розгублено дивився на них.

Ідіан ходив туди-сюди, ніби про щось думав і вагався.

– Пане, – звернувся до нього Тирилло, – ви хочете, щоб ми вийшли, чи нам з Евейном залишитися з гостями?

– Залишся в цій залі... і почекай, подивися, що відбуватиметься.

Сказавши це, Ідіан повільно пішов геть, але біля дверей на мить обернувся.

– Залишатимуся поруч, – сказав він і зник.

Паккі нахилився до Тіурі і прошепотів:

– Ти теж хотів би більше дізнатися про лицаря Ідіана?

Отже, його друг відчував те саме! Однак Тіурі відповісти не встиг, бо в цей момент повернувся Артурин, за ним ішли двоє лицарів у чорних обладунках та з червоними щитами.

– Дозвольте представити, – сказав Артурин, – лицар Мелас з Дарокітаму та лицар Кратон з Індиго.

Коли слуги допомогли новоприбулим розстібнути обладунки, запала тиша – і всі могли одне одного роздивитись.

Першим мовчанку порушив Тирилло:

– З вами, лицарю Кратоне, я знайомий ще відтоді, як ви були володарем Індиго.

– Я й тепер вважаю себе володарем Індиго, – відрізав Кратон. Це був високий похмурий чолов'яга.

– Індиго вже не існує, – промовив Евейн.

– Мій замок на Білій річці зруйновано, – почав Кратон. – Це зробили ваші воїни.

– Бо ви повстали проти вашого царя Унавена, – відказав Евейн.

– Бо я залишався вірним своєму володареві принцу Евіллану!

– Ти народився в королівстві Унавен, а не Евіллан, – втрутився Тирилло. – Раніше ви носили білого щита, якщо я не помиляюсь. Вам так до вподоби міняти кольори?

– Я обрав червоний, – відказав Кратон, – і цього мені достатньо. Мені не потрібна вся веселка, як у блазня. – Він повернувся до Меласа і сказав йому щось незрозумілою мовою. – Мій друг знає лише кілька слів вашої мови, – пояснив він. – Можливо, й добре, що він не зрозумів, що сказав Тирилло, королівський блазень.

– Паладин короля! – обурено вигукнув Евейн.

– Не обов'язково носити щит і меч, щоб бути лицарем, – додав Тіурі.

Лицар Кратон подивився на юнаків:

– Хто ж ці хлопці? Не лицарі ж вони, врешті-решт?

– Лицар Евейн із Заходу і Тіурі, лицар Дагоната, – відповів Артурин, тепер теж дещо роздратовано.

– Я ніколи не чув про Евейна, – сказав Кратон, – а от Тіурі... – і він кинув на юнака недобрый погляд.

Тіурі подумав, що лицарі Евіллану, поза сумнівом, вважатимуть його ворогом, попри те, що він був жителем нейтральної країни. Якби вони знали, що саме він доправив важливого листа королю Унавену.

Лицар Бенду підозріло подивився на Кратона. Володар замку стурбовано переводив погляд з одного на другого, а потім покликав слугу, щоб той приніс вино для нових гостей, сподіваючись поліпшити настрої.

Принесли і розлили вино, але всі стежили один за одним через край келихів. Лицарі з Евіллану нічого не сказали; Артурин намагався легковажними розмовами розрядити напружену атмосферу, та все було марно.

– Поговорімо про погоду! – раптом запропонував Тирилло. – Сонце і дощ ставляться до нас однаково. В Евіллані теж щомісяця сходить повний місяць.

– Тільки дурень може таке пропонувати, – зневажливо кинув Кратон. – У мене на думці дещо інше, аніж місяць, повний він чи ні. На мене не вплинуть ані вітер, ані негода.

– Тоді ти кепський флюгер, – зробив висновок Тирилло, – спершу дивишся на захід, потім повертаєш на південь.

– На найвищій вежі мого замку Індиго стояв золотий флюгер, – сказав Кратон. – Куди це все поділося? Однак колись-таки цю вежу, що перетворилася на руїну, буде відбудовано. Я мрію про це щоночі, повний місяць чи ні.

– А чи не згадуєте ви час від часу також про замок Форестерре, – поцікавився Тирилло, – або про замок Інгевелла? Лицарів, які там мешкали, було вбито вами і вашими спільниками.

– Слова цього дурня стають дедалі мудрішими! – глузливо скривився Кратон і знову звернувся до свого мовчазного супутника: – Як можна на війні не вбивати?

Мелас засміявся і спорожнив келих. Кратон теж допив своє вино і показав служникові, аби той налив йому знову. Потім звернувся до Бенду та Артурина:

– Я не знаю, що розповідали вам володарі королівства Унавен. Звісно, говорили, що мій король, принц Евіллану, підступний і лихий, а його супротивник – кронпринц, син Унавена, шляхетний і добрий. Хіба не так вам казали? Але чи додали вони, що принц Евіллану

– це теж син короля Унавена і що принци – брати-близнюки? Чому ж лише одному випало стати спадкоємним принцом і тільки йому дісталось все? Чому другий нічого не отримав? Лише тому, що народився трохи пізніше?

– Ви помиляєтеся! – перебив Евейн. – Ворожнеча прийшла не від кронпринца. Брат завжди заздрило йому.

– Спадкоємцем престолу може бути лише одна людина, – зауважив Тирилло.

– Ваш принц розпочав війну, – сказав Евейн. – У нього було всі шанси на щасливе життя в королівстві, але він не хотів коритися своєму батькові – і це могло коштувати життя спадкоємному принцу... власному брату!

– Панове, – майже благально вимовив Артурин, – будь ласка, поведіться чемно, як гості мирної території. Укладіть перемир'я та припиніть суперечку!

– Згоден, так буде краще, – Кратон ще раз наповнив свого келиха, – я з лицарем Меласом тут з мирною метою. Ми збираємося відвідати короля Дагоната як послы нашого принца.

– Ви теж? – здивувався Бенду.

– Тоді ми зможемо подорожувати разом, – дружньо підхопив Тирилло, – і в мене та сама мета.

– Що, їдеш підбадьорити короля Дагоната? – саркастично підколов його Кратон. – О, ласкаво запрошуємо до подорожі. Маємо намір запропонувати королю Дагонату укласти договір з Евілланом.

– А я з пропозицією до короля Дагоната укласти угоду з Унавеном, – засміявся Тирилло. – Це може бути вельми несподівано, якщо ми прийдемо до нього разом!

Лицар Кратон нічого не відповів. Він допив третього келиха, наповнив його знову і звернувся до Бенду:

– Сподіваюся, ви не затримаєте мене. Даю слово лицаря, що я не вбивав Едвінема з Форестерре. Тож не розпочинаймо двобою знову.

– Я сам це вирішу! – одрубав Бенду.

– Де ваш друг... як його звати... Лицар Ристридин Південний? – провадив далі Кратон. – Я хотів би з ним познайомитися.

– Він вирушив до Дикого лісу.

– Дикий ліс... – повторив Кратон.

– Так, але зараз він в іншому місці, – сказав Артурин. – Незабаром повернеться сюди. Це може статися будь-якої миті.

– Якого біса робить лицар Ристридин у Дикому лісі? – запитав Кратон.

– Кожен має знати свою країну, – відказав Тирилло.

– Ристридин нічого не знайшов у Дикому лісі, – припустив Артурин.

– Він залишив його ще взимку.

– О, тепер я розумію, – сказав Кратон. – Пліткували, що він блукав Дельталандом.

– Дельталандом?! – аж скрикнув Бенду. – Справді?! І коли?!

– Чого не знаю, того не знаю, – відповів Кратон. – Це були лише чутки. І не пам'ятаю, хто мені розповідав. Взагалі-то, може, це й неправда.

– Країна Дельталанд поруч, – сказав Артурин.

Розмова зайшла було про Дельталанд та й завмерла.

«Сподіваюся, вони скоро поїдуть», – подумав Тіурі. Він подивився на Тирилло, єдиного, хто міг би підбадьорити компанію, якби захотів.

Проте блазень вишикував фігури на шахівниці і, здавалося, не звертав уваги ні на що інше. Бенду встав і почав ходити. Кратон налив собі ще келих вина. Він уже чимало випив і, схоже, не мав наміру зупинитися. Невдовзі він знову став балакучим і брав на кпини Евейна й Тирилло. Ті йому не відповідали, що, звісно, дуже дратувало Кратона, і нарешті він закричав:

– Що ж сталося з тими славетними паладінами короля Унавена? Сором'язливий молодик і блазень – ось і все, що я бачу! Ви називали їх лицарями, чи не так, шановний господарю?

– Це вони і є, – відповів Артурин, – і я прошу вас...

Кратон перебив його:

– Був ще один Лицар з Білим Щитом! Я не маю на увазі Тіурі, який належить до підданих короля Дагоната. Але тут є ще й третій лицар із Заходу. Ви називали його ім'я, пане Артурине, коли ласкаво запрошували мене до свого замку. Де той лицар?

– Я справді не знаю, – сказав Артурин.

– Ми прийшли сюди з відкритими заборонами! – галасував Кратон. – Принаймні Евейн і Тирилло зустріли нас. Де ж іще один?! Він ховається?! – Кратон підвівся та із зухвалим виглядом озирнувся.

Мелас смикнув його за лікоть і щось пробурмотів, але той удав, що не помітив цього.

Бенду, зціпивши зуби, ледве стримував себе. Артурин теж був розлючений. Евейн і Тирилло мовчали.

– Він ховається?! – повторив Кратон.

Тирилло підвів очі від шахівниці, вперше він здавався трохи заклопотаним.

– Що це з вами? – зверхньо запитав Евейн Кратона.

– Нічого, нічого, шановний, – відповів Кратон. – Просто хочу потиснути йому руку. Якщо він, звісно, наважиться сюди вийти! Хто він?

На мить запала мовчанка. Тоді Тирилло тихо, але чітко промовив:

– Лицар Ідіан.

Кратон насупився і потер чоло, ніби намагався щось пригадати. І раптом заволав:

– Тоді я викликаю лицаря Ідіана з'явитися тут, щоб ми з другом могли його привітати! – Він схопив порожнього келиха і розбив його, кинувши на підлогу.

– Лицарю Кратоне! – сердито промовив Артурин.

– Лицарю Ідіане! – вкотре покликав Кратон.

Тирилло теж підвівся і, схрестивши руки, дивився на Кратона, який стояв біля дверей.

Той відчинив двері – і на порозі з'явився лицар Ідіан. Тієї миті, перш ніж він повільно зайшов до зали, Ідіан здавався дуже високим. Його поява справила велике враження на лицарів Евіллану. Кратон схопився за край столу і наче заціпенів. Мелас так підскочив, що аж перекинув стільця, і на мить здалося, що він хотів стати на коліна. Кратон міцно схопив його і прошипів:

– Ні, ні, не треба!

Лицар Ідіан зупинився просто перед ними. Його обличчя було серйозне, майже суворе.

– Не помиліться, – сказав він. – Я не той, про кого ви могли подумати. Кажуть, ми дуже схожі – я та мій брат, принц Евіллану.

– Спадкоємний принц! – прошепотів Кратон. – Кронпринц!

5. Принц із Заходу (провінція Річкових струменів)

Тепер до присутніх звернувся Тирилло:

– Лицар Ідіан, а точніше – принц Іридіан, старший син короля Унавена, кронпринц, Володар Семи замків, намісник королівства на Заході.

Усі спрямували погляди на принца. Так, він був статечним паном!

– Я ніколи не переплутав би вас із вашим братом, – насилу вичавив із себе Кратон. – Мої вибачення. Тепер, коли я знаю, хто ви, то розумію, чому ви не виходили до нас.

Принц похитав головою:

– Можливо, мені слід було вийти одразу, лицаре Кратоне. І що я мав вам сказати? Що я думаю про вас, вам уже відомо. Ви ніколи не переплутаєте мене з моїм... з принцом Евіллану. Однак я був вашим законним правителем у провінції Річкових струменів, а ваш король – мій батько, Унавен.

– Я вибрав своїм королем принца Евіллану, – зухвало кинув Кратон, але мусив опустити очі перед Ідіаном.

– Ти зробив неправильний вибір, лицарю, – тихо сказав принц, ледь чутно зітхнувши.

– Може, й так, пане, – відповів Кратон, – але я дотримуватимусь його.

– Гаразд. Та маю до вас, лицарю Кратоне і лицарю Меласе, ще дещо. Ви розповісте своєму принцові про нашу зустріч і перекажете йому, що я ніколи не забуду, що він мій брат, але боротимуся з ним скільки стане сил! Він узагалі не має жодного права претендувати на трон нашого батька і веде свою війну лише з ненависті та образи.

– Хіба в нього немає причин для ненависті й помсти? – спитав Кратон.

– Ні, – суворо відказав принц і додав: – Тим більше мені боляче знати, що вся шкода, якої він завдає, повністю обертається проти нього самого. Він несе важкий тягар! Навіть тепер я волів би укласти мир, але заради підданих батька мушу воювати проти нього, якщо він не зміниться. Це також скажи йому.

– А якби він змінився, чи зустріли б його знову привітно піддані королівства вашого батька? – поцікавився Кратон.

– Так. Він може ввійти, але не як спадкоємний принц Евіллану.

– Як тоді?! – кричав Кратон. – Як жебрак і, можливо, з каяттям? Цього він не зробить ніколи! – І, відступивши крок назад, він неохоче вклонився: – Я перекажу ваші слова, ваша високосте, хоча майже впевнений, що мій принц навіть не буде це слухати.

Він підкликав Меласа, який теж вклонився, і вони залишили залу.

– Ваша високосте... – почав Артурин.

– Дозвольте мені залишитися тут лицарем Ідіаном, – заперечив принц. Він сів, і ніхто не наважувався нічого сказати, бо його обличчя стало надзвичайно сумним.

Однак через деякий час Тирилло тихо спитав:

– Що тепер, пане?

Ідіан відволікся від своїх думок і промовив:

– Мабуть, дуже добре, що я поговорив із цим лицарем. І щоб я зумів відповісти на твоє запитання, Тирилло, найближчим часом наші шляхи мають розійтися. Я повертаюся до нашої країни. Тепер я знаю те, що хотів знати.

– Я теж вважаю, що вам краще за все повернутися назад, – погодився блазень. – І бажано – негайно, пане! Не вірю я тим Лицарям з Червоними Щитами.

Бенду рішуче підтримав його:

– Тепер, знаючи, хто ви, вони можуть надіслати повідомлення своїм стежити за вами і напасти.

– Не переймайся щодо моєї безпеки, – заспокоїв його лицар Ідіан.

– Звісно, мене це непокоїть, – відказав Тирилло. – Ви – надія нашого королівства, наступник короля Унавена.

– Що буде з нами, якщо щось трапиться з вами? – спитав Евейн.

– У мене є син... – почав було Ідіан.

– Ваш син іще дитина, – сказав блазень. – Справді, пане, ви маєте їхати, перш ніж ці лицарі отямляться. Один із нас затримає їх розмовою, поки ви непоміченим залишите замок.

– Гаразд, – усміхнувся Ідіан. – Ну, тоді ти, Тирилло, підтримуй з ними розмову – я тобі довіряю.

– Ваш покірний слуга, пане, – вклонився блазень.

Ідіан підвівся.

– Послухайте тоді мої накази, – почав він, – тепер уже як принца, а не як лицаря. – Ти, Тирилло, завтра поїдеш до міста, що в королівстві Дагонат, щоб укласти угоду з королем цієї країни.

Тирилло вклонився.

– Тоді прощаємося, – сказав принц, – і до зустрічі.

Вони потиснули один одному руки – і Тирилло швидко пішов геть.

– А ти, Евейне, залишайся тут, доки не повернеться лицар Ристридин, – продовжував принц. – Я б залюбки послухав, що він розповість, тож надішли мені повідомлення. Однак не затримуйся надовго – за місяць я чекаю на твоє повернення в моє місто.

– Слухаюсь, пане, – пообіцяв молодий лицар.

Тоді принц Іридідан звернувся до Тіурі й Паккі:

– Ви не є підданими мого батька, але пов'язані з нашою країною нерозривними узами. Після того як ви зробили нам велику послугу, лицар Тіурі навіть носить білий щит. Залишайтеся вірними королю Дагонату, але не забувайте і про Унавен. Остерігайтеся Евіллану і робіть те, що вам підказує сумління.

Друзі вклонилися. Тіурі відповів просто: «Дякую, пане», а Паккі взагалі не зміг вимовити ані слова. Однак його очі говорили те саме, що й очі його друга:

«Я ніколи не забуду Унавен і принца Іридідана!»

– Лицарю Бенду, – продовжував принц, – Ви, безперечно, чекатимете свого друга Ристридина і що робитимете далі, звісно, ще знати не можете. Ви шукаєте Лицаря з Червоним Щитом, але незалежно від того, знайдете ви його чи ні, я вірю, що ви завжди будете боротися зі злом. Якщо Ристридинові не дали змоги повернутися, ви мусите знайти його раніше, ніж це зроблять вороги, адже Ристридин – ваш друг, і його місія, можливо, завела його в дивні незнайомі місця.

Нарешті він звернувся до Артурина:

– Дякую за гостинність. Якби я міг дати вам доручення, це було б те, що ви сумлінно виконували роками: охороняйте свої кордони. Може, ви не погодитеся зі мною, коли я скажу це: але не виключено, що й вам, хочете ви чи ні, доведеться зробити вибір і вступити в бій.

Артурин теж вклонився.

– Сподіваюсь, не доведеться, ваша високосте, – відповів він. – Та якщо це станеться, я хочу битися на правильному боці.

Принц ще раз попрощався з усіма і в супроводі Артура вийшов із зали. Йому ще належало попрощатися з дружиною та підготувати все до швидкого від'їзду.

– Шкода, що він мусить їхати! – засмутився Паккі. – Тепер, коли ми нарешті знаємо, хто він, мені хотілося б більше з ним поспілкуватися.

– Тс-с-с! – прошипів Тіурі. – Кратон і Мелас не повинні нічого помітити.

– Той блазень про це подбає, – сказав Бенду. – Але ти маєш рацію: принц Іридін – людина особлива. Що ви думаєте про його слова щодо Ристридина? Чи знає той нахаба Кратон про це більше? Він стверджував, що Ристридин був у Дельталанді, але не знає – де, коли, чому і як. Я б розібрався із цим жевжиком! Він не продовжить своєї подорожі. Я не випущу його з рук, доки не почую від нього бодай слово. – По його обличчю можна було зрозуміти, що це буде не просто слово.

6. На Іслан

Того ж вечора принц Іридін та його супровід непомітно від лицарів Евіллану виїхали із замку.

Ранок розпочався із суперечки між Бенду та Кратоном. Коли Кратон дізнався, що принца немає, він дуже розлютився:

– Він що, боявся зради з нашого боку?! На нейтральній території ми добродішні люди!

– Принц Іридін – лицар, – сказав Бенду. – Він нічого не боїться, бо розсудливий, навчився розпізнавати зраду, надто навколо Евіллану. Ви знаєте, як лицемірно повели себе люди, що звалися лицарями й убили лицаря Едвінема.

– Припиніть нехайно! – гарчав Кратон.

– Гаразд. Я згадаю про це знову, стоячи трохи згодом біля воріт, коли ти від'їжджатимеш.

– Вашого виклику не приймаю, – твердо промовив Кратон. – Я вже присягнув честю свого лицарства, що не маю нічого спільного зі смертю Едвінема із Форестерре. І ви втратите свою честь, якщо попри

все нападете на мене. Я – посланець і учасник перемовин, а отже – недоторканий.

– Бенду, – втрутився Артурин, – лицар Кратон має рацію. Ти й справді не можеш йому перешкоджати, поки він подорожує нашою країною як посол.

– Гарний щит, за яким можна сховатися, – презирливо кинув Бенду.

– Коли я повернуся – буду до ваших послуг, – відказав Кратон. – Я не боягуз.

Та він і справді не був схожий на боягуза.

– Бенду, – сказав Артурин, – може, тобі цього разу краще утриматися від двобою і здійснити якийсь інший твій план? Ти ж хотів їхати до Іслану.

Кратон подивився на Бенду з-під насуплених брів, перевів погляд на володаря замку, а потім повернувся до Меласа, який стояв поруч. Вони коротко поговорили незрозумілою мовою Евіллану.

А проте вигляд Бенду ставав дедалі загрозливішим.

Помітивши це, Кратон зауважив:

– Що ж до Меласа, лицарю Бенду, то є свідки, які можуть присягнути, що на момент смерті Едвінема він був у Дарокітамі, у своєму замку на протилежному боці Сірої річки.

Мелас щось голосно і схвильовано додав.

– Він каже, – переклав Кратон, – що більше не хоче залишатися в цій країні і негайно повернеться до Дарокітаму. І він покаже вам свій щит, лицарю Бенду, з глибокою зарубкою від вашого меча. Це сталося в Евіллані, в одному із багатьох ваших боїв з лицарями, які мали нещастя носити червоні щити.

Бенду почервонів, а Артурин прикрив рукою рота, ніби хотів приховати посмішку.

– Тоді мені більше нічого вам сказати, – коротко мовив Бенду. – Але заждіть, я просто хочу запитати вас про ще одну річ. Лицарю Кратоне, якщо можна...

– Запитуйте, – дозволив той.

– Ви вчора сказали, що лицар Ристридин перебуватиме в Дельталанді. А можна докладніше?

– Я ж казав, що не знаю достеменно. Це були чутки, а різних пліток сила-силенна. Я навіть не пам'ятаю, від кого це чув.

– А лицар Мелас, чи може він про це щось розповісти? Дарокітам розташований неподалік Дельталанду, а майже весь Дельталанд належить Евіллану.

– Ми нічого не завоювали в Дельталанді, лише уклали з ним сторічну угоду, – дорікнув йому Кратон і звернувся до Меласа, щоб передати запитання.

Але Мелас заперечно похитав головою.

– Ну, це все, – похмуро промовив Бенду. – Подорожуйте в мирі. Я кажу «до побачення», а не «прощайте».

Це було останнє, що він сказав лицарям Евіллану перед їхнім від'їздом.

Мелас справді повернувся на південь, а Кратон їхав до міста країни Дагонат. Він подорожував не один – Тирилло їхав разом з ним з тією самою метою. Чи були лицар та блазень приємними супутниками в цій подорожі? Сумнівно.

Прощання з Тирилло було набагато сердечнішим. Блазень не міг пообіцяти заїхати на зворотному шляху, бо дістатися міста свого короля Першою Великою дорогою, що пролягає північніше, можна було набагато швидше.

– Але я теж кажу «до побачення», – сказав він, – і «прощайте» також.

Він мав ще дещо сказати Евейнові:

– Любий хлопче, не дивися так стурбовано. Вирушай до Іслану з лицарем Бенду або почекайте своїх друзів тут.

– Я розумію, що більше нічого не можу зробити, – відповів Евейн, – але все одно хвилююся за принца. Якби він не сказав мені чекати на Ристридина, я вирушив би за ним.

– Третя Велика дорога зараз абсолютно безпечна, – зауважив Тирилло, – і наш лицар Ідіан може добре про себе подбати.

І тут Артурин запропонував:

– Я пошлю за ним кількох моїх воїнів з наказом не повертатися, доки вони не переконаються, що принцові більше ніщо не загрожує.

Цю пропозицію було з вдячністю схвалено, і зброєносець Евейна Марвін приєднався до воїнів Артурина.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ